

TIKUVCHILIK SAN'ATI VA UNING AHAMIYATI

Zulfiya Murodovna Qodirova*Buxoro shahar 1-son texnikumi**Maxsus fan o'qituvchisi*

Tikuvchilik, tikuv mashinasi, moda, dizayn, milliy kiyim, atlas, adras, hunarmandchilik, kiyim-kechak, mato, igna, ip, bichish, tikish texnologiyasi, tikuvchilik sanoati, kasb-hunar, bezak, tikuv usullari, zamonaviy texnologiyalar, tikuv fabrikasi, milliy qadriyatlar.

KIRISH

Tikuvchilik insoniyat tarixidagi eng qadimiy hunarlardan biri hisoblanadi. Insonlar qadim zamonlardan boshlab o'zlarini sovuqdan, issiqdan va tashqi ta'sirlardan himoya qilish maqsadida turli matolardan kiyim tayyorlaganlar. Vaqt o'tishi bilan oddiy kiyim tikish san'at darajasiga ko'tarildi. Hozirgi kunda tikuvchilik nafaqat ehtiyojni qondiruvchi kasb, balki moda va dizayn sohasi bilan chambarchas bog'liq bo'lgan muhim yo'nalish hisoblanadi.

Tikuvchilik orqali inson didi, madaniyati va milliy qadriyatlari namoyon bo'ladi. Ayniqsa, milliy liboslar xalqning tarixi va urf-odatlarini aks ettiradi. O'zbek milliy kiyimlari — atlas, adras, do'ppi, chopon kabi kiyimlar tikuvchilik san'atining yuksak namunalaridir.

Bugungi kunda tikuvchilik sohasi zamonaviy texnologiyalar asosida rivojlanib, yangi usullar va innovatsiyalar bilan boyib bormoqda. Tikuv mashinalari, avtomatlashtirilgan uskunalar va kompyuter dasturlari yordamida yuqori sifatli kiyimlar ishlab chiqarilmoqda.

Tikuvchilik tarixi

Tikuvchilikning paydo bo'lishi qadimgi davrlarga borib taqaladi. Dastlab insonlar hayvon terilaridan kiyim sifatida foydalanganlar. Keyinchalik igna va ipning ixtiro qilinishi bilan kiyimlarni tikish jarayoni rivojlana boshladi.

Sharq mamlakatlarida, jumladan O'zbekistonda ham tikuvchilik qadimdan rivojlangan hunar sanalgan. Buyuk ipak yo'li orqali turli xil matolar va tikuv usullari keng tarqalgan. Samarqand, Buxoro, Xiva kabi shaharlarda mohir tikuvchilar faoliyat yuritganlar.

O'zbek xalqining milliy kiyimlari o'ziga xos bezaklari, naqshlari va tikilish uslublari bilan ajralib turgan. Ayollar atlas va adrasdan ko'ylaklar tikishgan bo'lsa, erkaklar chopon va to'n kiyishgan. Tikuvchilik hunari avloddan avlodga o'tib kelgan.

XIX asrga kelib sanoatning rivojlanishi bilan tikuv mashinalari paydo bo'ldi. Bu esa kiyim ishlab chiqarish hajmini oshirdi va tikuvchilikning yanada ommalashishiga sabab bo'ldi.

Tikuvchilikning zamonaviy rivojlanishi

Bugungi kunda tikuvchilik sohasi zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashib rivojlanmoqda. Hozirgi tikuv fabrikalarida avtomatlashtirilgan mashinalar, lazerli kesish uskunalari va kompyuter dasturlari qo'llaniladi.

Moda sanoati rivojlanishi natijasida tikuvchilik kasbiga bo'lgan talab ortib bormoqda. Dizaynerlar yangi kiyim modellarini yaratib, insonlarning didiga mos mahsulotlar ishlab chiqarmoqda.

Tikuvchilik korxonalarida:

- kiyim loyihalash;
- matoni bichish;
- tikish;
- bezatish;
- sifat nazorati kabi bosqichlar amalga oshiriladi.

Zamonaviy tikuv mashinalari ish unumdorligini oshirib, kiyimlarning sifatli chiqishini ta'minlaydi. Kompyuterlashtirilgan mashinalar yordamida murakkab naqshlar va bezaklar ham bajariladi.

O'zbekistonda ham tikuv-trikotaj sanoati jadal rivojlanmoqda. Ko'plab korxonalar xorijiy davlatlarga tayyor mahsulot eksport qilmoqda. Bu esa mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishiga xizmat qilmoqda.

Tikuvchilikda ishlatiladigan asbob-uskunalar

Tikuvchilik jarayonida turli asbob-uskunalaridan foydalaniladi. Ularning har biri ma'lum vazifani bajaradi.

Asosiy asbob-uskunalar:

1. Tikuv mashinasi — kiyim tikishning asosiy vositasi.
2. Qaychi — matoni kesish uchun ishlatiladi.
3. Igna va ip — qo'lda tikish ishlari uchun kerak bo'ladi.
4. Santimetr lenta — o'lcham olishda foydalaniladi.
5. Dazmol — kiyimlarni tekislash va shakl berish uchun ishlatiladi.
6. Bo'r yoki marker — matoda belgi qo'yish uchun qo'llaniladi.

Tikuvchilikda xavfsizlik qoidalariga ham amal qilish juda muhim. Ayniqsa, igna, qaychi va elektr jihozlaridan ehtiyotkorlik bilan foydalanish talab etiladi.

Tikuvchilik kasbining jamiyatdagi o'рни

Tikuvchilik inson hayotida muhim o'rin tutadi. Har bir inson kundalik hayotida kiyim-kechakdan foydalanadi. Shu sababli tikuvchilik doimo kerakli va talab yuqori bo'lgan kasblardan biri hisoblanadi.

Tikuvchilik:

- aholini ish bilan ta'minlaydi;
- iqtisodiyot rivojiga hissa qo'shadi;
- milliy qadriyatlarni saqlaydi;
- moda va dizayn rivojiga xizmat qiladi.

Ayniqsa, ayollar uchun tikuvchilik qulay kasblardan biri hisoblanadi. Uy sharoitida ham tikuvchilik bilan shug'ullanib daromad topish mumkin.

Bugungi yoshlar orasida ham moda dizayni va tikuvchilikka qiziqish ortib bormoqda. Kasb-hunar maktablari va kollejlarda bu yo'nalish bo'yicha mutaxassislar tayyorlanmoqda.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, tikuvchilik qadimiy va sharaflı kasblardan biridir. U insonlarning ehtiyojini qondirish bilan birga, estetik didini ham shakllantiradi. Zamonaviy texnologiyalar tikuvchilikning yanada rivojlanishiga yordam bermoqda.

Tikuvchilik sohasi iqtisodiyot, moda va milliy madaniyat rivojida katta ahamiyatga ega. Shu sababli bu kasbni o'rganish va rivojlantirish bugungi kunning muhim vazifalaridan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston milliy ensiklopediyasi.
2. Tikuvchilik texnologiyasi darsligi.
3. Moda va dizayn asoslari.
4. Texnikumlar uchun o'quv qo'llanmalar.
5. Internet ma'lumotlari va ilmiy maqolalar.